

LUCIJA STEPANČIČ

Anus mundi

(odlomek iz romana)

Četrtek, že spet. Ob desetih zvečer. Ob tej uri bi bil že doma in bi gledal televizijo. Magda bi brkljala kaj svojega, gotovo spet kaj pametnega, jaz pa se ne bi zmenil zanjo, pa še za televizijo komajda. Vsak četrtek sem ji rekel, da grem na tenis, vsakokrat je kaj pametnega počela in samo nalahno pokimala z glavo, da je ne bi kaj pretirano zmotil v njeni pameti. Morda sem se zato počutil tako bedasto. Da jo grem varat, ona pa se kar ne zbrihta ven iz svoje pameti. Kakor koli, ob šestih si me čakala pred hišo svoje Gazdarice, potem pa voljno do osmih. Ob osmih sem te spet pripeljal prav do vrat.

Rajko se je najprej režal, ko pa so se začele težave, mi je rekel, da nisem kriv, če si se zatrapala vame. Da imam ob tem pač na izbiro, da te ponucam ali ne, in če boš srečnejša, da te ne ponucam, te naj pač ne ponucam. Tako je govoril kar nekaj časa, potem pa je še on utihnil. Sem te še kar naprej nugal in ko sem se vračal domov, je Magda še vedno počela kaj pametnega, kot da se nič ni zgodilo. Ko so se začele še hujše težave, pa je bila stvar že prekomplicirana za Rajkovo pamet, in za mojo tudi, priznam.

Po svoje sem te še teže prenašal kot Magdo. Mislim, kar se tiče nekaterih reči. Pri Magdi je bilo vse enostavno. Samo, da je bilo pospravljeno, in da se nisem delal norca iz njenih telovadnih vaj, pa je bila zadovoljna. Pa da sem toleriral njeno kuhanje, kolikor je sploh kuhala, in kolikor bi se tistemu, kar je skuhala, lahko reklo hrana. Toliko. Pa da sem zalival rože. Potem pa voljno. Lahko sem cele tedne molčal, lahko sem pri mizi bral cajtnge, lahko sem bil dolgočasen, vse po mili volji. Sploh kar se tiče molčanja. Vse raje sem molčal, in še zdaj je tako, najraje sem kar tiho. Da o seksu ne govorim, tudi nekaj podobnega. Je nisem cele tedne in mesece, pa tudi nič zato. Za kakšno romantiko in mesečino in izbruhe srca ji je bilo figo mar že od nekdaj. Ne pa

Lucija Stepančič, rojena leta 1969 na Jesenicah, diplomirana restavratorka specialistka, slikarka, pisateljica, recenzentka; avtorica knjige *Mrtvaki in šlagerji*.

tebi. Se ni smelo zehati, kako pa, ko si pravkar doživljala ljubezen svojega življenja. Treba te je bilo poslušati, paziti na barvo glasu. Si me zmatrala kot konja, da veš. Tisti pogledi, ki so kar naprej pričakovali, da se bom vnel kot star panj. Kaj bi pa rada, moje srce na pladnju, flambirano, s sladoledom? Ali prestreljeno s puščico in med rožami? Saj te nisem sam prosil, da me okronaš za princa svojih sanj. Všeč mi je bilo, da si me poklicala v službo, in to navsezgodaj, še celo to mi je bilo všeč, da si morala zaradi tega vstati. Fino se je bilo pogovarjati, se dol dajati, kdaj pa kdaj. To je največ, kar sem zmožel. Lahko bi bila zadovoljna, da si mi dala maksimum sreče. Pa si morala vse cmeravo pokičariti. Za Magdo sem pospravljaj, zate sem se šel sanjskega ljubimca. Z Magdo sva se ločila, ampak je bilo še kar naprej vse isto. Saj je bila fer, ni se mi bilo treba odseliti, ker se nisem imel kam, nič ne rečem, zelo lepo od nje, ampak je šel čas naprej, treba je bilo kuhati in jesti vsak dan, in je še naprej žulila zelenjavo in potem še tiste kilave kalorije izganjala kot kak eksorcist, ti pa si me še kar posiljevala s fatalnostjo. Na živce sta mi šli, obe.

Andrej mi je odpustil, ker sem ponovno zanemarljivo tenis z njim. Se je že zgodilo, dosti prej, prvič takrat ko sem začel s tečajem risanja. Andrej je lahko kar vedel, da se bom še vrnil, prej ali slej, predavanja iz mitologije, astronomsko društvo, gledališče, vse je minilo. Andrej in tenis in televizija so pa ostali. Televizija še pozno v noč. Ko sem si domišljaj, da je niti ne gledam, samo nase da pozabljam in pri tem da nehote prihajam do najboljših idej. Še posebno med

reklamami, tam se nekaj pačijo, jaz pa mislim na barok in rokoko. Na knjige, ki sem jih prebiral in še posebej na tiste, za katere sem vedel, da jih ne bom nikoli. No, tako sem obsedel. Magda je bila pomirjena in stanovanje je bilo pospravljeno. Spokojnost kakor po koncu vseh časov. Kot da se pogovarjam sam s sabo in pozabljam nate, ki si se hotela pogovarjati o naju. O najini prihodnosti. Jebemti. O mojem srcu, prevezanem z belo mašnico.

Četrtek je, četrtek. Saj sem ti rekel. Četrtek je še najboljši, da se kar koli zмениš. Petek ni, petek ti pouzma familija. Ali pa zgineš, če imaš kam. Toda na koncu časov nimam več niti četrtkov niti petkov. Samo še Lidijo, njo, ki je evergreen. Ta nesreča babja. Kot bi mi samo še njena podoba zaprte marele, in to črne, manjkala do popolne sreče. Njeno žalobno pojavo prepoznam že na daleč, naproti mi prihaja kakor sojenica. Še vedno je visoka in vzravnana, še vedno je vitka. Lase pa si najbrž že barva. Še vedno hodi ponosno, ampak po vsej verjetnosti tudi že z muko.

Ko sedimo zjutraj v Edovi pisarni, brez Eda, se razume, se mi zdi Rajko nekam zatrapan. Mislim, ko sedi v Edovem stolu, pa kar da noge na mizo. Saj je vedno tako delal, pa še režal se je zraven. Študentki opazujeta njegove stare finte in čakata, da bo konec muk. Rajko ima absolutno predebele noge, se pravi, ves je predebel, da bi lahko zares oponašal nonšalantne poze, ampak dobro, prav to je bilo včasih smešno. Zdaj pa ni. Je treba vedno opaziti, da stol zaškripa, ko se spravi nanj, in tisti zvok se mi zdi glasnejši od česar koli na svetu. Tista muka, ko se usede in zavihti svoje tace na mizo, študentki se trudita, da ne bi ničesar videli, slišali, rekli, se kar manjšata tam v kotu, tisto svojo kavo pijeta s preklemansko vljudnostjo, s finimi nasmehi, medtem ko kar ne vesta, kam na svetu bi pobegnili pred vsemi temi kretnjami in vsemi temi zvoki, pa prigo-varjanji in dobrikanji. Rajko mora biti zatrapan v najmanj eno od njiju, to je že kar preveč očitno. Opazim, da vse opazita, in onidve opazita, da vse opazim, morda opaža tudi Rajko, toliko slabše zanj, ko mora pa družbo držati skupaj. Ali vsaj misli, da jo mora, že to je dovolj hudo. Noro mora biti zaljubljen, ampak v katero? Obe sta enako puščobni, obe tako nezanimivi, da še grdi ne moreta biti, tale skupna muka, čeprav je za eno od njiju (ampak katero?) hujša, pa ju dela vse bolj podobni, skorajda enaki, ob koncu seanse se zdita že malodane zraščeni, svoji skodelici se trudita odložiti brez vsakega zvoka, ampak se motita, šumljanje pri tem je glasnejše od izbruhov Zeusa gromovnika, tako da reva skoraj pobegne-ta, v rekordnem času izgineta, se kar izgubita po hodnikih, meni je prav, če bi se tako nadaljevalo, bi s svojimi koraki in svojimi premikanji, s svojim plašnim pošumevanjem napolnili vso stavbo, ves ta preljubi nam Anus mundi, tega pa si vsekakor ne gre želeti. Na koncu je prav opazno olajšan tudi Rajko sam, storil je, kar je mogel in potem gre lahko nazaj delat in vzdihovat – predvsem to drugo. Čez uro ali dve Rajko še vedno na tihem joče, ampak tudi že rešuje križanke. Pisarna si še vedno oddihuje od hudega in če grem slučajno mimo, je skozi priprta vrata videti, kot da je nanaglo ovenela po kakšnem brutalnem posilstvu.

Rajko se bo prikazal šele ob dveh, nekaj se drži name, ob vsej romantiki in vseh križankah ima še čas, da je jezen name. Vseeno kdaj še pomislim, da bi ga po službi povabil v oštarijo.

Pa ga ne. Samo na to lahko še mislim, da bova vendarle kmalu nazaj, kljub vsemu še ravno prav, da ujamem vlak ob treh in dvaintrideset. Zato pa so vlaki. Z vsem pripadajočim občinstvom, pomirja me, da bodo isti kot ob šestih zjutraj. Najlejša na svetu. Pa očalarček, zjutraj zaspan, popoldne utrujen. Pa tista moja, brineta. Večno vračanje enakega. Med nesojenimi igralci neobstoječe burke bom potem zakinkal. Zato se pa tudi vozim. Ni drugega upanja kot to, da bom potem, ko se v Kranju končno zbrihnam, nehal biti žalik žena in pogrebec in oglednik. Da bom samo še stari kranjski jebiveter, provincialec in lenuh, popoldanski zmerni pivec in srečno ločeni samec. Pol ure dremeža v kupeju bi moralo zadoščati, še vedno je. Postanki in umikanje nog v spanju in gužvanje in tuji trapasti pogovori brez repa in glave, delčki trapastih pogovorov brez repa in glave, vse to sodi zraven.

Bom tako ali tako še prehitro doma. Skozi Kranj bom šel neomajno, kljubovaje vsem zakonitostim vročine in špeha. Mimo fontane in mimo oštarije, mimo mladih frajlic, naravnost do svojega kvartirja. Zdaj bi se menda spodobilo misliti na staro mamó, vsaj zdaj, ko je že mrtva. Kdo bo pa mislil nanjo če ne jaz? Saj za to tudi gre. Pa ne morem, ko imam pa ves čas občutek, da je še živa. Si kar mislim, da bo kakšno okno odprto, pa radio prižgan. Take stvari. Pa ona da me pozdravi, seveda. Saj ne da bi pospravljala vso tole svinjarijo za mano, tega zares ne bi nikomur želel, še tega si ne morem misliti, da bi kuhala, samo to si lahko predstavljam, da bi enostavno kar bila. Korake da bi slišal, pa odpiranje vrat. Kakšno besedo kdaj pa kdaj. Sploh ni treba dosti. Pa tako živahna je bila, toliko smejanja in govorjenja. Zdaj je ostalo samo še sonce, ki sije skozi majhna okna. Popoldanska svetloba in prah.

Pa tak odpor, da bi se razmahnil čez njene spominčke in stekleničke, čez vse kar je stari ženski življenje delalo znosno. Pa taka krivda, ko naj bi umaknil njene stvari, da bi napravil prostor za svoje. Pa tak bedast občutek, ker je do konca svojih dni obdržala zakonsko posteljo, čeprav jo je mož zapustil že kmalu po rojstvu moje mame. Pa taka besnost, ker je nasproti postelje še vedno uokvirjena fotografija zgoraj omenjenega moža. Pa taka tesnoba, ker je postelja postлана, se pravi, da je v zadnjem jutru svojega življenja še postiljala. Pa tako olajšanje, ko zaprem vrata spalnice in se v dnevni sobi vržem na kavč, kjer sem vedno rad posedal. In prižgem televizijo in ugotovim, da je svet še vedno normalen. In izpod kupa majic in šamponov in knjig, ki sem jih prinesel iz Magdinega stanovanja, pogleda kakšna stara fotografija. In ko se neopazno stemni, ko se na ekranu še vedno ljubijo in sovražijo, se delam, da gledam, v resnici pa premišlujem, od kod ji vse tiste fotografije.

Rajko bi me zajebaval, kaj vendar gledam vso noč, a mogoče porniče. Saj je vsak dan isto na televiziji, malo se ljubijo, malo se sovražijo, malo delajo reklame za zobno pasto, štrajkajo, umirajo v nesrečah. Jih že zdavnaj puščam,

da delajo, kar hočejo. Oni pa meni dajo mir. Lahko premišljam, od kod stari mami vse te fotografije. Dobro, tista z mano pri dveh letih, tista na travniku, spomladi je moralo biti, to še ni nobeno čudo. Se pa zares ne spominjam, da bi bil kdaj na Bledu z njo. Pa sem bil, tu je slika. Človeki s televizije nimajo nobenega mnenja o tem. Sledijo mesta, ki jih nisem nikoli videl, ona pa. Nekakšni stolpi in morje v ozadju. Pojma nimam, kje, pojma nimam, kdaj. Čisto en drug svet. Zelo lepa punca med pasanti. Lahko bi šel po svetu s tole fotko v culici in bi jo iskal sedem let.

Sploh nisem vedel, da je stara mama imela telefonsko tajnico. Pojma nisem imel. Res ne. In se je zgodilo, da sem sedel v banji in je pozvonil telefon in sem seveda mislil, da si ti in sem si rekel, jebi se, kopam se, pa še dobro se mi je zdelo, da vendarle znam reči ne, vsaj za pet minut, tako nekako, pa je nehalo zvoniti, saj bi te poklical nazaj, brez skrbi, pa kaj ko sem nenadoma zaslišal staro mamo. Njen glas. Sem se že odločal, kaj naj me zadene, srčna ali možganska kap. Ona pa lepo, kot da nič ni, Lucija tukaj in tako naprej. Da je ni doma, nekaj o sporočilu, ki naj se pusti po pisku. No, dobro. Potem pa pisk. In moški glas. Če se ga še spominja, šestdeset let da se že nista videla. Če je res, da se je potem poročila s tistim, no, kakomuježeime, saj ve, s tistim, no. Potem je bila samo še tišina. In rdeč signal na telefonu.

Moral bi te poklicati in ti povedati to zgodbo. Še malo bi jo polepšal, tako da bi bila čisto po tvojem okusu. Moral bi si izmisliti, da je tip še kar klicaril, ves neutolažljiv. In da sem se ga končno usmilil, ga poklical nazaj. In izvedel, da je pravkar umrl. Nekaj takega. Všeč bi ti bilo.

Staro mesto je zaspalo. Človeki z ekrana so se nehali ljubiti in sovražiti, ostale so le še novice, tiste, ki se bodo do jutra še trikrat zrolale. Nesreče, pa štrajki, tudi kakšni umori. Naravne nesreče so že redkejše, ampak še vedno v modi, če se prav pomisli, so tudi zdaleč najbolj odmevne. Za to je zadolžen Sojenica. Pripadajo mu vse smrti med sedmo zjutraj in tretjo popoldne, tako kot so stari mami pripadala rojstva v tem času. Sojenica odpotuje na kraj dogodka, vse posname in pripravi poročilo. V primerjavi s staro mamo Rojenico je tale Sojenica prav komot, pomagati tako ali tako ni več kaj. Sem bil lep čas prav zgrožen nad tolikšno enostavnostjo, pa kaj, če je drugim prav, je tudi meni. Ga gledajo kot čudo, naravnost počaščeni se zdijo. Kot da nujno potrebujejo dva bajsa, novinarja in snemalca, kadar smrt useka nekam v bližino.

Vsaj te akvarele bi moral pometat s stene, vsaj to. Čeprav so moji lastni, no, prav zato. Pa vse tiste knjige, ki sem jih našel, še iz mojih ambicioznejših časov, vsa tista podčrtavanja v njih, ki mi danes grede tako na živce. Vse to bi moral zmetat stran. Pa slikarije, te še prej. Ko smo še hodili skupaj na morje, fotr in stara mama in jaz, ji je bilo vse to všeč, pa meni tudi. Kar naprej sem nekaj slikaril, in to je bilo še dosti pred tečajem risanja. Vse to bi bilo treba zmetat stran, ne pa da se takole ob pol štirih zjutraj zavem, da nikakor nisem mogel zaspati in da se mi niti ne splača več, še vedno je bolje, da se sploh ne

zaspi, kot pa da se zadrema čisto na kratko, toliko pa že vem. Bom raje občudoval sonce, ki vzhaja, poleti je nekaj takega resničen dosežek, vesel bi moral biti. Tiste ure, ko se svet še ni postavil na novo in ko si še ni mogoče predstavljati, da nas čakajo same resne stvari. Vsaj malo bi se sprostil.

Pa še shujšal nisem nič, od tiste hoje vsak dan. Krivica.

In zdaj spet nedelja. Nedelja v Kranju, nedelja po vsem planetu, nedelja, se mi zdi, po vsej galaksiji. Bog je, kakor pravi, sedmi dan počival. Ko je imel fertik vse skupaj, Zemljo in zvezde in vse. To se lahko verjame. Za naprej se pa ne ve, kaj je počel. Ali kaj dela zdaj. Mi se dolgočasimo, na primer. Edina ženska, ki se v resnici kdaj prikaže tukaj, je mama, ampak dobro, ne bom se jezil. Nerodno je le to, ker postaja že prav očitno, da je vsa ta leta ni bilo sem, zares si ne bi mislil, da sta se tako skregali, mati in hči. Nikoli se nisem vprašal, če sem ji sploh odpustil, da je kar pobegnila, ko sem imel tri leta, stara mama ji očitno ni. Če me vpraša, kako je kaj z očetom, ji rečem, da v redu – še dobro, da obstajajo odgovori, ki ničesar ne povedo. Ampak zadnjič, ko sem se le opogumil in vprašal, kako je pa kaj s tistim njenim, je rekla, da slabo.

Ji bom skuhal kavo. Jo bo sladkala. Bom rekel, da pijem grenko. Bo pokimala in dodala še eno kocko. Mi bo rekla, naj pazim na cesti. Ji bom rekel, da se vozim z vlakom. Bo pokimala in rekla, da vozijo danes vsi prav noro. Bom rekel, prav, se bom pa od zdaj naprej vozil z letalom. Bo rekla, da je tudi z letali vse bolj čudno. In tako naprej.

Bom raje čakal, da bo neopazno postalo prepozno, da bi začel o Lidiji. O tem, kako jo vidim vsak dan. Zdaj se mama končno odpravlja. Bi se kar nepredvidljivo zasukalo vse, ta pogovor, pa sploh ves obisk, vsaj danes naj imam še mir. Če se le spomnim, kako sta se ti dve sovražili, pa kako jo je mama zasledovala, pa vleklo se je tudi, cela leta, tudi še dolgo potem, ko se je Poštar spet vrnil k mami. Kar je res je res, od takrat naprej je bil mir, po aferi Lidija ni bilo več slišati o čem podobnem, stari fant se je umiril, na žalost pa se mama nikoli ni umirila, to je tisto. Ga je dobila nazaj, pa še prav lepo skesanega, po vsem tem je bil res lahko samo še priden. Si pa mama le ni dala vzeti vsega veselja in je tole revico še prav hudičevsko jagala. Še sam sem moral dostikrat v izvidnico. Če kakšni avtomobili ustavljajo pred njeno hišo, če kakšni frajerji hodijo k njej. Vse to.

Nedelja počasi crkuje, prav ji je. Darilo vsem božjim Kranjčanom. Mama bo šla zgodaj spat. Zaspal bo tudi Poštar, ki mu baje spet ni dobro, zaspala bo tudi Lidija v njeni glavi. Tista, ki v njeni glavi ostaja taka, kot je bila takrat. Zaspala bo tudi mama, ki jo iz same hudobije ohranja lepo in mlado, zamrznjeno v času. In daleč od njiju bo zaspala še Lidija, taka kot je. Podrtija brez prihodnosti.

Mama se je že dvignila, res bo šla. Še to bo rekla, naj bom dober in naj vendarle kaj pokličem Svetlano. Saj je bila fer in mi je odstopila delež pri tem stanovanju. In naj kar priznam, da je postala čisto v redu in naj se tudi spomnim, da je končno moja sestra. Menda je res. Vsaj napol.